

1. Finansal Kurumların Tanıtılması

İşletmeler, finansal olan ve olmayan olmak üzere iki grupta incelenebilir. Finansal olmayan işletmeler araba, bilgisayar gibi ürünler üreterek üretim sektöründe veya taşımacılık, elektrik-su, bilgisayar programcılığı gibi hizmetler sağlayarak hizmet sektöründe çalışırlar. Finansal işletmeler ise, ticari bankalar, yatırım bankaları, kredi birlikleri gibi mevduat kabul eden kurumlar olabileceği gibi sigorta şirketleri, yatırım şirketleri gibi prim veya katılma payı alan finansman kurumlardır. Tablo 1, Türkiye'de faaliyet gösteren finansal kurumları adet olarak raporlamaktadır. Bu ders kapsamında her bir kurum ve bu kurumların karşılaştığı riskler ayrıntılarıyla incelenecektir.

Tablo 1: Finansal Sektörde Faaliyet Gösteren Kurumlar

Adet	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Eyl.10	Ara.10	Mar.11
Bankalar	51	50	50	49	49	49	49	49	48
Mevduat	34	33	33	32	32	32	32	32	31
Katılım	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Kalkınma Yatırım	13	13	13	13	13	13	13	13	13
Yerli Özel	26	21	18	16	16	16	16	16	16
Kamu	8	8	9	9	9	9	9	9	9
Küresel Sermaye	17	21	23	24	24	24	24	24	23
Finansal Kiralama	84	81	68	50	47	47	47	35	35
Factoring	88	86	86	81	78	80	78	76	74
Tüketici Finansmanı	9	9	9	10	10	10	10	11	11
Varlık Yönetimi	4	5	5	5	6	6	6	6	6
Finansal Holding Şirketleri	0	0	0	3	3	3	3	3	3
Sigortacılık (1)	46	47	51	62	55	57	57	57	58
Bireysel Emeklilik (1)	11	11	11	12	13	14	14	14	16
Reasürans (1)	1	1	1	2	1	1	1	1	1
Diğer Sigortacılık (1)	34	35	39	48	41	42	42	42	41
Menkul Kıymet Aracı Kuruluşları (1)	101	100	104	104	103	103	103	103	103
Menk. Kıym. Yatırım Ort.	26	30	33	34	33	33	33	31	31
Gayrimenkul Yat. Ortaklıkları	10	11	13	14	14	14	15	18	24
Girişim Sermayesi Yatırım Ort. (2)	2	2	2	2	2	2	2	2	4
Portföy Yönetim Şirketleri(2)	19	19	19	23	23	23	24	28	28
Toplam Kuruluş Sayısı	440	440	440	437	423	427	427	419	425

Kaynak: BDDK, HM, SPK, TSB, TSPAKB.

(1) Mart 2011 verileri yayımlanmadığından Aralık 2010 verileri kullanılmıştır. (2) Aralık 2010 versiyonun yayımlanmadığından Kasım 2010 verileri kullanılmıştır.

Finansal işletmeler ya da kurumlar aşağıda sayılan hizmetlerden birini veya birkaçını gerçekleştirirler:

1. Finansal varlıkların değişimi işlemi ile ilgilenirler. Örneğin; ticari bankalar mevduat toplar; topladıkları mevduatlar ile kredi verir veya devletlerin ya da şirketlerin çıkarmış olduğu tahvil, hisse senedi, bono gibi varlıklara yatırım yaparlar.
2. Müşteriler hesabına ve kendi hesaplarına finansal varlıkları değiştirirler.
3. Müşteriler için yeni finansal araçlar geliştirirler ve bu finansal araçları diğer piyasa katılımcılarına da satarlar.
4. Piyasa katılımcılarına yatırım tavsiyelerinde bulunurlar.
5. Piyasa katılımcılarının yatırım portföylerini yönetirler.
6. Para politikalarının uygulanmasında aracılıkta bulunurlar.
7. Kredi dağıtımı ve refah transferini sağlarlar.

8. Çek, EFT, kredi kartı, Fedwire, Western Union gibi ödeme hizmetleri sağlarlar.
9. Küçük yatırımcılar için yatırım yapabilecekleri miktarda araç sağlayarak yüksek getiri elde etme ve sermayeyi tabana yayma imkanı sunarlar.

Bu bölümde ilerleyen bölümlerde daha geniş olarak açıklanacak olan finansal kurumlar tanıtılarak, finansal aracılık işlemleri, aracı kurumlar, varlık/borç yönetimi ve mevcut yasal düzenlemelere kısaca yer verilmiştir.

2. Finansal Araçların Rolü

Finansal araçlar piyasa katılımcıların elde ettikleri fonları krediler ya da menkul kıymetler olarak yatırıma döndürür. Finansal araçların yapmış oldukları bu yatırımlar doğrudan yatırımlardır. Piyasa katılımcıları ise finansal araçlardan finansal araç satın alarak dolaylı yatırımlar yapmaktadırlar; çünkü finansal kurum finansal araçların satılmasına aracılık yapmaktadır. Örneğin; bir yatırım şirketi hisse senedi, tahvil, bono gibi varlıklara doğrudan yatırım yaparak bir portföy kurar. Siz ise bir yatırım fonu olarak bu portföye ortak olup belirli bir kazanç elde edersiniz ve dolaylı bir yatırım yapmış olursunuz. Burada yatırım şirketi sizin adınıza yatırıma aracılık yapmaktadır.

Finansal aracılık işlemi ya da finansal varlıkların değişimi süreci özetle dört temel ekonomik faydayı da beraberinde getirmektedir:

1. Vade aracılığı: Genelde yatırımcılar uzun vadeli borç verme ya da mevduat yatırma konusunda isteksizdirler. Finansal araçlar uzun vadeli alacakları kısa vadeli borca çevirerek bu problemi çözerler. Böylece örneğin ticari bankalarda yatırımcıların yatırdığı kısa vadeli mevduatlar uzun vadeli kredilere dönüşebilmektedir. Vade aracılığı sayesinde yatırımcılar çeşitli vadelerden fon alıp fon verebilirler. Ayrıca uzun vadeli borç veren kişilere daha yüksek faiz kazancı sağlanarak uzun vadeli yatırımların da önü açılmış olur.
2. Çeşitlendirme yoluyla riskin azaltılması: Yatırım şirketleri çeşitli araçlara yatırım yaparak bireysel ve küçük yatırımcıların sınırlı olarak yapabilecekleri yatırım alternatiflerini genişletirler ve daha iyi kazançlar elde ederler. Finansal araçlar, riskli varlıkların yanında risksiz varlıklar da tutarak yatırımcıların risk alma iştahına göre çeşitlendirme derecesi farklı portföyler kurarlar.
3. Kontrat maliyetlerinin ve bilgi alma sürecinin azaltılması: Aracı kurumlar bünyesinde uzman kişiler çalıştırdıkları için standart kontratları rahatlıkla hazırlayabilmekte ve karmaşık işlemleri ise daha çabuk şekilde tamamlayabilmektedirler. Bazı yatırımcıların bu işlemleri yapabilmek için boş vakti olsa da, profesyonel ve kurumsal yatırımcılar açısından kontrat maliyetlerinin azaltılması çok önemlidir. Ayrıca finansal varlıklar konusunda bilgi alma süreci de bu araçlar sayesinde çok kolaylaşmaktadır.
4. Ödeme mekanizmalarının oluşması: Kredi kartları, çek, EFT pek çok işlem bankalar ve diğer araçlar tarafından sisteme sunulur.

3. Aracı Kurumlar

“Aracı kuruluş” terimi, sermaye piyasasında faaliyette bulunmak üzere yetki belgesi almış olan banka, aracı kurum ve vadeli işlemler aracılık şirketlerini (VİAŞ) ifade

etmektedir. 2010 yılında Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği (TSPAKB) verilerine göre 85 adet aracı kurum, 1 adet vadeli işlemler aracılık şirketi ve 39 banka sermaye piyasası faaliyetinde bulunmuştur. İlgili düzenlemeler uyarınca aracı kurumlar İMKB'deki tüm piyasalarda işlem yapmaya yetkilidir. Ayrıca, VOB'da da işlem yapabilmektedir. Vadeli işlemler aracılık şirketleri ise aracı kurum statüsünde olmalarına rağmen, yalnızca VOB'da işlem yapabilmektedir. Bankaların ise İMKB'de yalnızca tahvil-bono piyasasında ve VOB'da işlem yapma imkanı bulunmaktadır (TSPAKB, 2010).

Aktif büyüklüğüne göre TSPAKB tarafından yapılan sıralamada aşağıda Tablo 2'den görüleceği gibi Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. ve Ak Yatırım Menkul Değerler A.Ş. başta yer almaktadır.

Tablo 2: Aracı Kurumlar

YAPI KREDİ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	101,309,144
AK YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	96,361,564
İŞ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	83,755,955
KOÇ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	70,470,486
GLOBAL MENKUL DEĞERLER A.Ş.	60,979,796
OYAK YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	50,815,059
TACİRLER MENKUL DEĞERLER A.Ş.	47,255,383
YATIRIM FİNANSMAN MENKUL DEĞERLER A.Ş.	38,188,108
HSBC YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	35,609,702
VAKIF YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	34,469,622
ZİRAAT YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	32,457,877
DIŞ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	27,409,934

Aracı kurumların faaliyet alanları aşağıda tablo 3'de sunulmuştur:

Tablo 3: Aracı Kurumların Faaliyet Alanları

Yetki ve İzin Belgelerine Göre Aracı Kurumlar (VİAŞ dahil)		
	2009	2010
Alım-Satım Aracılık	103	103
Repo/Ters Repo İşlemleri	56	54
Halka Arza Aracılık	54	53
Portföy Yönetimi	48	49
Yatırım Danışmanlığı	57	58
Türev Araçların Alım Satımına Aracılık	71	79
Kredili Menkul Kıymet, Açığa Satış ve Menkul Kıymetlerin Ödünç Alma ve Verme İşlemleri	98	99

Kaynak: SPK

2010 yılında, 103 aracı kurum alım-satım aracılık yetki belgesine sahiptir. Krizin ardından, 2008 ve 2009 yıllarında aracı kurumların yetki belgelerini iptal ettikleri gözlemlenmişti. 2010 yılında ise söz konusu gerileme durmuştur. 2010 yıl sonu itibarıyla portföy yönetimi ve yatırım danışmanlığı yetki belgesine sahip aracı kurum sayısı 1'er adet artarak sırasıyla 49 ve 58'e yükselmiştir. 2010 yılında halka arza aracılık yetki belgesine sahip aracı kurum sayısı ise 3 aracı kurumun yetki belgesini iade etmesi ve

2 aracı kurumun da ilk defa halka arz yetki belgesi alması ile 53'e gerilemiştir. Aracı kurumların türev araçların alım satımına olan talebi artmış, türev lisansına sahip olan aracı kurum sayısı 79'a çıkmıştır. Bununla birlikte, ilerleyen bölümlerde değinileceği üzere, her ne kadar 79 aracı kurumun yetki belgesi olsa da, 2010 yılında 66 aracı kurum VOB'da işlem yapmıştır.

Türkiye'de aracı kurumların faaliyetleri SPK ve TSPAKB tarafından düzenlenmekte iken yurtdışında daha geniş kapsamlı örgütler mevcuttur. Bu örgütler ile ilgili detaylar için Altaş'ın (2009) çalışmasına bakınız. Aşağıda bazıları hakkında bilgiler verilmiştir:

a) Avrupa Menkul Kıymetler Birliği Forumu (EFSA):

- Avrupa'daki üye kurumlarının ortak çıkarlarını korumak amacıyla Fransa (AMAFI), İtalya (ASSOSIM), İngiltere (LIBA), İsveç (SSDA) ve İspanya (AMF) Ocak 2007'de Avrupa Menkul Kıymetler Birliği Forumu'nu (EFSA) oluşturmuşlardır.
- EFSA'nın amacı, üye birlikler arasında işbirliği sağlamak ve üyelerin ortak görüşlerini düzenleyici otoritelere bildirerek Avrupa sermaye piyasasının gelişimine katkıda bulunmaktır.

b) Finansal Piyasalar Birliği (FMA):

- Avrupa'daki 1955 yılında, İngiltere ve Fransa Merkez Bankaları ile ulusal döviz büroları öncülüğünde kurulan Ulusal Kambiyo Birliği'nin (ACI) üye profilinin genişlemesi sonucu adını değiştirerek 1995 yılında ACI - Finansal Piyasalar Birliği (ACI-FMA) adını almıştır.
- Başlangıçta sadece döviz piyasasında faaliyet gösteren kurumlar birliğe üyeyken, zamanla sermaye piyasasındaki diğer kurumlar da birlik üyeleri arasına dahil olmuştur.

c) Uluslararası Sermaye Piyasası Birliği (ICMA):

- ICMA; daha önce, önde gelen uluslararası banka ve aracı kurumlar önderliğinde kurulan ve zamanla ihraç, işlem, takas ve saklama ile ilgili kurallar oluşturan Uluslararası Menkul Kıymet Piyasası Birliği (ISMA) ve Uluslararası Birincil Piyasa Birliği'nin (IPMA) birleşmesiyle 2005 yılında oluşmuştur.
- Birliğin amacı, piyasaların düzenli çalışmasını gözlemek ve piyasaları etkileyen konularda üyelerinin görüşlerini temsil etmektir.

d) Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi (ICSA):

- Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi (ICSA), aracı kuruluş birliklerini temsil eden bir oluşumdur ve 1988 yılında ABD, Fransa, İngiltere, Kanada ve Japonya aracı kuruluş birlikleri tarafından kurulmuştur.
- ICSA'nın amacı, üye birlikler arasında işbirliği sağlayarak uluslararası sermaye piyasasının sağlam bir şekilde büyümesine katkıda bulunmaktır.
- Konseyin ABD, Almanya, Avustralya, Danimarka, Fransa, Güney Afrika, İngiltere, İsveç, İtalya, Japonya, Kanada, Kore, Tayvan ve Türkiye'den 15 üyesi bulunmaktadır.

- Türkiye'den TSPAKB, ICSA'nın üyeleri arasındadır.

d) Yatırımcı Eğitimi Forumu (IFIE):

- ICSA'nın (Uluslararası Menkul Kıymet Birlikleri Konseyi), yatırımcı eğitimine ilişkin çalışma grubunun üyeleri olan İngiltere, Kanada, Japonya, Güney Kore ve ABD'yi temsil eden kurumların girişimiyle, Uluslararası Yatırımcı Eğitimi Forumu (IFIE) 2005 yılında bağımsız bir organizasyon olarak kurulmuştur.
- IFIE'nin öncelikli hedefi, global çapta yatırımcı eğitimini geliştirerek, yatırımcıların bilinçli kararlar verebilmesini sağlamaktır.

4. Varlık/Borç Yönetimi

Finansal kurumlar elde ettikleri fonların maliyeti ile getirisi arasındaki fark olarak tanımlanan 'spread' kazancı elde etmeye çalışırlar. Pozitif bir spread elde edebilmek için yatırım yapılan varlıkların getirisinin bu varlıkları finanse etmek için kullanılan fon maliyetinden büyük olması gerekmektedir.

Mevduat kabul eden bir ticari bankanın işi para alıp, para satmaktır. Yani yatırımcılardan mevduat toplayan banka, işletmelere veya bireysel yatırımcılara menkul kıymet satar, kredi verir. Burada mevduat kabul eden kurumun pozitif spread elde edebilmesi için mevduata ödeyeceği faiz bedelinin kredilerden veya diğer menkul kıymet yatırımlarından elde edeceği faiz kazancından daha düşük olması gereklidir.

Burada bankanın oluşturacağı stratejiler büyük ölçüde borçların doğasından etkilenmektedir. Diğer sigorta şirketleri ve yatırım şirketleri de aynı mantıkla çalışırlar. Aşağıda tablo 4 bir bankanın borçlarının doğasını göstermektedir:

Tablo 4: Borçların Doğası

Borç Türü	Nakit Çıkışı Miktarı	Nakit Çıkışı Zamanlaması
Tip I	Biliniyor	Biliniyor
Tip II	Biliniyor	Bilinmiyor
Tip III	Bilinmiyor	Biliniyor
Tip IV	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Kaynak: Fabozzi, Modigliani, Jones (2010)

Tip I borçlarda finansal kurum ödeyeceği borcun miktarını ve zamanını kesinlikle bilir. Örneğin, 50.000 TL'lik 6 ay vadeli bir mevduat için banka 6. ayın sonunda anapara artı faiz yükümlülüğü ödemek zorunda kalacaktır.

Tip II borçlarda bir nakit çıkış miktarı biliniyor iken, nakit çıkışının zamanı belirli değildir. Örneğin bir hayat sigortası şirketi kişiyi 100000 \$ 'a kadar sigortalayabilir; ancak kişinin ne zaman öleceği ya da hastalanacağı belli değildir.

Tip III borçlarda nakit çıkışının zamanı belli ancak miktarı belli değildir. Örneğin, 3 ayda bir değişken faizli tahvil tutan bir finansal kurum 3 ayda bir ödeme yapacağını bilir; fakat ödeme miktarı 3 ayda bir piyasa koşullarına göre değişecektir.

Tip IV borçlar ise finansal kurum açısından en riskli borç türü olup nakit çıkışının miktarı ve zamanlaması bilinmemektedir. Yangın, deprem, kaza gibi olayları sigortalayan sigorta şirketleri Tip IV kapsamında hareket eder. Kaza veya yangının ne zaman olacağı ve ne kadar hasar yaratacağı belirli değildir.

Bankacılık faaliyetlerinden daha kapsamlı olarak sadece varlık yönetimiyle ilgilenen şirketler '*varlık yönetim şirketi*' adını almaktadır. Bankalar, özel finans kurumları ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının satın alınması, yeniden yapılandırılarak satılması amacıyla yönelik olarak faaliyet göstermek üzere kurulan şirketlerdir.

Varlık yönetim şirketlerinin diğer faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir:

- Banka, özel finans kurumu ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının yeniden yapılandırılması veya üçüncü kişilere satışında danışmanlık ve aracılık hizmeti verebilir.
- Sermaye piyasası mevzuatı dahilinde ve gerekli izinleri almak kaydıyla faaliyette bulunabilir ve menkul kıymet ihraç edebilir.
- Faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla iştirak edebilir.
- Diğer varlık yönetimi şirketlerinin satışına aracılık ettiği veya ihraç ettiği finansal ürünlere yatırım yapabilir.
- Şirketlere kurumsal ve finansal yeniden yapılandırma alanlarında danışmanlık hizmeti verebilir.

Türkiye'de faaliyet gösteren varlık yönetim şirketleri BDDK'nın web sitesinde şu şekilde sıralanmıştır: Anadolu Varlık Yönetim A.Ş., Bebek Varlık Yönetim A.Ş., Girişim Varlık Yönetimi A.Ş., LBT Varlık Yönetim A.Ş., RCT Varlık Yönetim A.Ş., Standard Varlık Yönetim A.Ş.

4. Mevcut Yasal Düzenlemeler

Finans mevzuatı büyük ölçüde 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ile şekillenmiştir.

2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz:

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/551.html>

Özellikle banker dolandırıcılıklarının yarattığı problemler ve finansal sistemin serbestleşmesiyle birlikte 28/07/2011 tarihinde oluşturulan Sermaye Piyasası Kanunu sermaye piyasası araçlarının kurul kaydına alınması, ihracı, halka arzı ve satışı, sermaye piyasası araçları ve faaliyetleri, aracı kurumlar ve denetime ilişkin kanunlar ile ilgili bilgiler içermektedir.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu

Bu kanunun amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Türkiye'de kurulu mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri, finansal holding şirketleri, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve bunların faaliyetleri bu Kanun hükümlerine tâbidir.

Türkiye sermaye piyasasında düzenleyici resmi kurumlar ise aşağıdaki gibidir:

TÜRKİYE MERKEZ BANKASI (TCMB)

TCMB, Türkiye para piyasalarının en üst düzey düzenleyici ve denetleyici mercidir. Türkiye'nin para politikasını belirleyen TCMB, aynı zamanda finans piyasalarında aktif bir rol oynar, Türkiye'nin yabancı kaynaklarını yönetir, Türk kağıt paralarını dağıtır ve Türk Hükümeti'ne karşı bankacı gibi hizmet verir. TCMB'nin internet sitesinde faiz oranları , değişen kurlar, para ve kredi artışları gibi istatistikler ve işlem ve araştırmalarıyla ilgili yayınlar yer alır.

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU (BDDK)

BDDK Türkiye Cumhuriyeti Banka sektörünün düzenleyici ve denetleyici kurumudur. Sitenin İngilizce sayfaları mevzuat, duyurular ve çeşitli raporları da içeren şekilde bankacılık sektörünü tüm yönleriyle yansıtır.

SERMAYE PİYASASI KURUMU

SPK, Türkiye Cumhuriyeti menkul kıymetler piyasasından sorumlu düzenleyici ve denetleyici kurumdur. 1981 yılında yürürlüğe girmiş olan Sermaye Piyasası Kanunu tarafından yetkilendirilmiş olan SPK, Türkiye'deki piyasaları düzenleme ve sermaye piyasası araçlarını ve kurumlarını geliştirmek için ayrıntılı düzenlemeler yapmaya yetkilidir.

Diğer özerk düzenleyici kuruluşlar ise resmi kurumlardan daha etkili olabilmektedir. Bunların bazıları şunlardır:

TÜRKİYE SERMAYE PİYASASI ARACI KURULUŞLARI BİRLİĞİ

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (“Birlik”) Türk sermaye piyasasında öz düzenleyici kuruluş olarak hareket etmek üzere Mart 2001’de kurulmuştur. Birlik üyeleri Sermaye piyasası işlemleri için yetkilendirilmiş aracı kurumlar ve bankalardan oluşur.

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ (TBB)

TBB tüzel kişiliğe haiz ve Türkiye’de faaliyet gösteren tüm bankaların temsilci organıdır. Türkiye’de faaliyet gösteren tüm bankalar TBB’nin üyesi olmaya kanunen zorunludurlar, İnternet sitesinin İngilizce sayfaları; TBB’nin fonksiyonu ve organizasyonu kadar hukuki durumunu da tarif etmektedir.

TÜRKİYE KURUMSAL YATIRIMCI YÖNETİCİLERİ DERNEĞİ

Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneği kâr amacı gütmeyen, kurumsal yatırım endüstrisini desteklemek amacıyla kurulan bir kuruluştur. Birlik, seminerler ve konferanslar düzenleyerek kamu bilincini arttırmak, araştırmalar yapmak, bu araştırmalara sponsor olmak için portföy yatırım şirketlerinin, yatırım fonlarının, kurumsal portföy yöneticilerinin, özel emeklilik fonlarının, yaşam sigortası şirketlerinin ve bu şirketlerin ürünlerinden faydalanan hissedarların ortak çıkarlarını desteklemek amacıdadır.

TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), yerel formatta kurulmuş 364 üyesiyle özel sektörü temsil eden, ticaret, sanayi, ticaret ve sanayi, deniz ticaret, emtia borsaları odalarından oluşan Türkiye’nin en üst düzey tüzel kişiliğidir.

TÜRKİYE SANAYİCİLER VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİ (TÜSİAD)

TÜSİAD, binlerce şirketi temsil eden sanayi kolları derneklerinden ve yerel endüstri ve işletme derneklerinden oluşan gönüllü olarak kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür.

TÜRKİYE KURUMSAL YÖNETİM DERNEĞİ (TKYD)

TKYD kâr amacı gütmeyen, özel şirketler tarafından Türk piyasalarındaki kültürü geliştirerek ve uygulamalara yön vererek kurumsal yönetimin en iyi uygulamalarını yaymak için kurulmuş bir kuruluştur.

YATIRIMCI İLİŞKİLERİ DERNEĞİ (TÜYİD)

TÜYİD, özel şirketler tarafından kurulmuş, Türk piyasasında yabancı yatırımcı ilişkileri standartlarını geliştirmek ve desteklemek amacıyla kurulmuş kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur.

YASED - Uluslararası Yatırımcılar Deneği

YASED Uluslararası Yatırımcılar Derneği, üyeleri Türkiye’de faaliyet gösteren uluslararası şirketler olan, kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur.

Finansal Krizler: Finansal Kurumların Batışı (Saunders ve Cornett, 2011)

2000'lerin sonunda Amerika başta olmak üzere bütün dünyada 1930 Büyük Buhranı'ndan beri yaşanan en büyük finansal kriz gerçekleşmiştir. 2009 Mart ortasında Dow Jones endeksi % 53.8 değer kaybederek 1937-1938 yılında yaşanan % 49'luk düşüşü aşmıştır. Goldman Sachs ve Morgan Stanley gibi dünya çapında büyük finansal kurumlar iflas etmiştir. En büyük sigorta şirketi AIG ancak federal hükümetin desteğiyle ayakta kalabilmiştir. Yine ticari bankacılık devi Citigroup da hükümet garantisi ve para enjeksiyonu ile ayakta kalabilmiştir. Bu sırada Chrysler ve General Motors gibi ünlü araba şirketleri de iflas etmiş ve işsizlik %10'un üzerine çıkmıştır. 2006 yılında Amerikan ekonomisinde başlayan problemler ev fiyatlarını aşırı artırmış ve mortgage ile ev alan kişiler mortgage kredilerini bankalara geri ödeyemez duruma gelmiştir. Özellikle ikinci dereceden yeterli borçluların icra davaları 2006 Haziran'dan 2007 Temmuz'a %93 artış göstermiştir. Finansal kurumlar, mortgage borçluları kredilerini ödeyemez duruma geldikçe kendilerini finanse etmek üzere mortgage kredilerine dayalı senetler çıkararak krize zemin hazırlamaya devam etmişlerdir. İkinci derecede kalitesiz kredilerden ve bu kredilere dayalı menkul kıymetlerden oluşan çöküşün ederi tüm dünyada 400 milyar dolara ulaşmıştır. 2007 yılında Citigroup, Merrill Lynch ve Morgan Stanley 40 milyar dolarlık batık kredi kapatmış, Lehman Brothers ise 52 milyar dolarlık kayıpla karşılaşmıştır. Daha kriz henüz başlamadan CountryWide Financial ve IndyMac Bank gibi küçük ölçekli bankalar ise batmıştır.

Yatırım bankaları ve menkul kıymet firmaları 2000li yılların başında bu kredileri kullandıkları için büyük kayıplarla karşılaşmışlardır. Amerika'nın en büyük yatırım kuruluşlarından Bear Stearns'in satılmaması için merkez bankası harekete geçmiş ve JP Morgan Bear Stearns'i 236 milyon dolara veya hisse başına 2 dolar diyebileceğimiz çok ucuz bir fiyattan satın almıştır. Böylece Amerikan Merkez Bankası Fed tarihinde ilk kez bir Wall Street yatırım bankasına doğrudan borç vermiş oldu. Daha sonrasında Fed faiz oranlarını Mayıs 2008 yılında aşağı çekti. Fed sıklıkla eleştirilmeye ve bankaların yanında diğer finansal yatırım firmalarının da işine karışmaya başlamış oldu. Eylül 2008 krizin dönüm noktası oldu. 8 Eylül'de Amerikan hükümeti Fannie Mae ve Freddie Mac gibi ABD mortgage kredilerinin 1/3'ünü sağlayan firmaların kontrolünü ele geçirdi. 15 Eylül'de batmasına imkansız gözüyle bakılan 158 yıllık yatırım bankası Lehman Brothers için iflas dosyası hazırlandı ve ünlü Lehman biraderler Bank of America, AIG ve Washington yatırıma teslim edildi. Bu sırada Dow endeksi 500 puan kaybederek dip yaptı. O perşembe yatırımcılar 115.5 milyar dolarlık fonu para piyasasından geri çektiler ve bu nedenle ticari borç piyasaları 52.1 milyar dolarlık kayıpla haftayı kapattı. Bu sebepten kısa vadeli giderlerini karşılayamayan pek çok işyeri ve fabrika kapandı. Eylül ortasında finansal piyasalar durma noktasına geldi; Londra Bankalararası Borçlanma Oranı LIBOR iki katına yükseldi ve bankalar birbirlerinden borç alarak hayata tutundular. Fakat Ağustos 2007 itibariyle artık bankalararası güven de sarsılmaya ve kredi piyasası donmaya başladı.

18 Eylül Perşembe günü Fed ve diğer merkez bankaları kredi piyasalarını harekete geçirmek için global finansal piyasalara 180 milyar dolar yatırım yaptılar ve 700 milyar dolarlık kurtarma planı harekete geçirilerek toksik ya da zehirli mortgage kredilerden ve gereksiz varlıklardan sistem arındırılmaya çalışıldı. Mevduat sigorta tutarı 100000 dolardan 250000 dolara çıkarıldı. Bu sırada finansal kriz bütün dünyaya sıçradı. Ekim 2008'de Alman hükümeti tüm banka mevduatlarını garanti kapsamına aldı ve ülkenin ikinci büyük gayrimenkul şirketi Hypo gayrimenkulu kurtarma kapsamına aldı. İngiltere Bradford & Bingley mortgage firmasını ulusallaştırdı ve hesap başına mevduat sigortasını 62220 dolardan 88890 dolara çıkardı. İrlanda mevduatlara garanti verirken altı büyük finansal kuruma borç vermeye başladı. İzlanda en büyük bankasının %75 hissesini 860 milyon dolara satın alarak kurtarıırken; Belçika, Lüksemburg ve Hollanda merkez bankaları birleşerek 16.37 milyar dolar Fortis Bankasına aktardılar. Asya merkez bankaları da bankalararası borçlanmada isteksizlik neticesinden bankalara borç vermeye başladılar. Büyüyen Çin ekonomisi borç kısıtları neticesinde %1lik bir kayıp yaşadı. Kasım 2008'e kadar 22 Amerikan bankası daha battı. 54 banka ve finansal kurum daha şüpheli statüsüne alındı. İngiltere Merkez Bankası faiz oranlarını %1 düşürdü; diğer ülkelerde de faizlerde düşüşler yaşandı. Krizin etkileri 2009 bahar ayına kadar bütün dünyada hüküm sürmeve devam etti.

Kaynakça

Altaş, Gökben (Ocak 2009). Sermaye Piyasasında Uluslararası Kurumlar, Sermaye Piyasasında Gündem,Sayı:80.

Fabozzi, Modigliani, Jones (2010). Foundations of Financial Markets and Institutions, Pearson International Edition

Saunders ve Cornett (2011). Financial Institutions Management: A Risk Management Approach, Seventh Edition, McGraw Hill.

TSPAKB (2010). Türkiye Sermaye Piyasası Raporu.